

VASÁRNAPI MAGAZIN

Galambos
Ferenc

HÍRHEDT KÖNYV- LOPÁSOK

A kézzel írott könyv, a kódex vagyunkat ér. A könyvnyomtatás korai termékei, az ősnymtatványok ugyancsak drágák voltak; éppen ezért nem egy könyvtárban az olvasópulpitushoz láncolták. A könyvnyomtatás fejlődésével a könyv azonban egyre olcsóbb lett, de a könyvlopások folytatódtak. Igaz, legnagyobb részük ritka könyvek, könyvdrágaságok megszerzésére irányult; voltak, akiket az anyagi érdek, voltak, akiket a bibliomán könyvbirtoklási vágya ösztönzött erre.

A legrégebb magyar könyvlopásról a XIV. századból van tudomásunk. Bagomér lipói nemes három fia bejelentette I. Károly királynak, hogy ismeretlen rablók betörték a lipószentiváni Szent János templomba és a kegyzsereket mellett az egyház könyveit is ellopták. I. Károly 1327-ben kelt oklevelében a túrócei konventet bírta meg az ügy kivizsgálásával, a könyvek azonban sohasem kerültek elő.

Don Vicente nem a tartalmukért szerette a könyveket, antikvárius volt, értette a mesterségét és a ritkaságaitól sosem akart megválni. Amikor egy 1482-i kiadású, spanyol nyelvű unikum bukkan fel, konkurrens elhalasztja az orra elől. Az új tulajdonos boltja azonban leégett, s benne holtan találták a könyvkereskedőt is. Don Vicente végül a törvény kezére került, s kiderült: hol azért gyilkolt, hogy egy-egy ritka könyvet megszerezzen, hol azért, hogy a tulajdonát képező ritka könyvtől ne kelljen megválnia. A bíróság halálra ítélte. Vicentet nem is ez bántotta, hanem az, hogy arról az 1482-i spanyol könyvről a tárgyalás alkalmából kiderült: nem is unikum.

A könyvtártörténet egyik ismert könyvlopási esete a pétervári volt. Dr. Pichler Alajos bajor pap, akit az ortodoxia iránti vonzódása miatt kiközösítettek az egyházból, Oroszországba menekült és 1869-ben a cári könyvtárban nyert alkalmazást. Szabad kutatási joga volt, s a könyvtárszabályzat ellenére engedélyt kapott arra is, hogy tértvény ellenében haza is vihessen könyveket. Az értékes könyvek egyre-másra eltűntek a könyvtárból. A könyvtár egyik alkalmazottja, Szobolcsikov észrevette, hogy Pichler sosem engedte felszámítani a kabátját, s egyszer azzal az ürüggyel, hogy piszkos a kabát, végigtanogatta a tudóst. A kabátban könyvek voltak, s a motazás egész csomó könyvet eredményezett. Pichler lakásán 4372 könyvet találtak, de a könyvtárban kölcsonzési cédula nem volt róluk. Sőt! A könyvtár pecsétjét minden könyvből eltűntette, s helyükbe „Ad Bibliothecam Dr. Pichler” feliratú ex libris került. Az 1871. június 24—25-én lezajlott tárgyaláson életfogytiglani Szibériába szóló számkivetésre ítélték. A tárgyalás anyaga nyomtatásban is megjelent, ennek tanúsága szerint évekig a kabátján hátra varrott zsákból lopkodta ki a könyveket. 1873-ban Lipót bajor herceg közbenjárására kegyelmet kapott és visszatért Bajorországba, ahol egy esztendő múlva meghalt. Tettét a német közvélemény nem nyereségvágygal, hanem bibliofil szenvedélyével magyarázta.

A várostervezés két nagy művének vagyunk tanúi ezekben az években Szege-den: az általános rendezési terv már elkészült (amennyiben természetesen késznek lehet és szabad venni egy olyan tervet, mely 80 évre előre körvonalazza a város fejlődését), azután kezdtek hozzá már egy kisebb, de fontos terület, a Belváros részletes rendezési tervének elkészítéséhez. A megbízó a tanács, a tervező a Szegedi Tervező Vállalat. De nem egyedül: már a munka megkezdésekor kétségtelen volt, ekkora feladatot egy cég, egy kollektíva elvégezni nem tudhat, segítőtársakra, „bedolgozókra” van szükség.

A legnagyobb szabású bedolgozás minden bizonnyal a rendezési tervet szolgáló országos tervpályázat volt. (Ennek eredményeit, csakúgy, mint a részletes rendezési terv más előmunkálatait, korábban már részletesen ismertettük lapunkban.) A tervpályázat nyomán, s még inkább az időközben jelentkező új igények következtében a Belváros részletes rendezési tervének kidolgozási módszere, a célján is némileg változtatni kellett. A feladat most röviden így foglalható össze: a Belváros rekonstrukciója nem a távolabbi jövőben, hanem már a közeliben időszerte, mégpedig az adott eszközök, elsősorban a házigyári házak segítségével.

A gyárból kikerülő panelházakat azonban nem lehet akárhol elhelyezni. A gazdasági és a technikai lehetőségek alapos megfon-

Fehér
Kálmán

PILLANTÁS A BELVÁROS JÖVŐJÉRE

telek állami tulajdonként van feltüntetve, holott már magántulajdonba került vissza. Az új telexkönyv csupán a Nagykörúton belül készült el.

A részletes rendezési terv előkészítése közben feldolgozták a Belváros közterületeit (az utcák, terek, parkok összessége), s bár a szakemberek nem lepődtek meg rajta, mégsem várták, hogy arányuk ennyire nagy legyen: 40,1 százalék. (Viszonyításként megemlítendő, hogy a modern lakónegyedekben, például a budapesti József Attilában 18—20, a most épülő Újpalotán mindössze 10 százalék a közterület.) Sok Szegeden ezen belül a közlekedési terület (25—30 százalék), túl kicsik a háztömbök. Tulajdonképpen ez az oka annak, hogy a város szétterül, még a Belvárosban is alacsony a laksűrűség.

A város közműveinek képe sem valami rózsás. A csatornák teljes hossza 48,6 ezer folyóméter, de ebből mindössze 16 ezer van csak betonból, a többi főként téglafalazatú. Sőt, van közte mintegy 3 kilométernyi, melynek anyaga és átmérője is ismeretlen még. Szegednek 69 ezer folyóméter víz- és 63 ezer

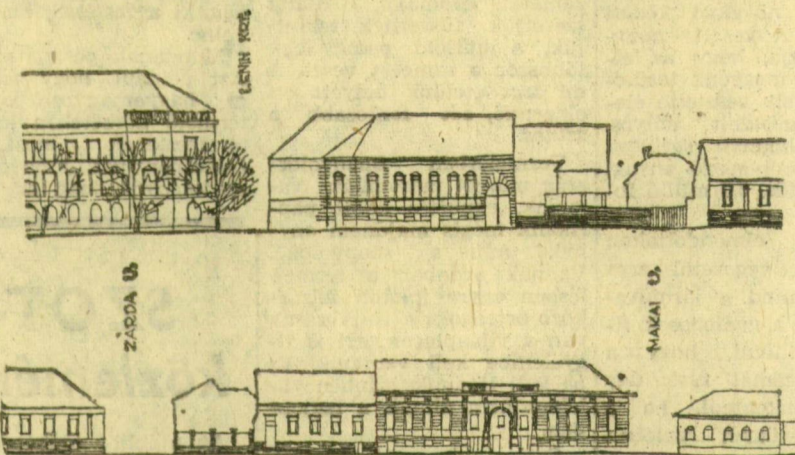
megszokott útvonalait mindenképpen érintetlenül hagyják, a város „morfológiáján” nem szabad változtatni.

A vizsgálati anyagok kötetek-re mennek. Az említettekén kívül kész van már például Szeged városképi, műemléki, településtörténelmi és előzményi (ebben összedolgozták a korábbi rendezési elképzeléseket, az előzményeket, hogy tanulságaikat felhasználhassák) leírása, katasztere is.

Az előmunkálatok, a tanulmányok, a vizsgálatok nyomában készül a tervezési program. Ez a Belváros részletes rendezési tervének alapvető eleveit, előírásait rögzíti. Mint már szó volt róla, a háztömböket átépítésük lehetőségei szerint négy kategóriába sorolja, s ezzel mintegy megszabja a tervezés irányát. Az épületeket három csoportba osztja: a nagy távlatban is megmaradókat (ezek az úgynevezett fix pontok); a tervezés távlatán, 1980-an belül megmaradókat (ebből láthatja az IKV, mely házakra érdemes költenie); a tervezési időn belül lebonthatókat. Meghatározza a városképileg védett utcákat, tereket, sőt még a fákat is.

Néhány, első pillanatra kissé meghökkentő javaslatot is szeretnénk elfogadtatni a tervezési programban. Azt például, hogy a Lenin körúton belül és a körút külső oldalán többé ne épüljön lakóház, legfeljebb csak úgynevezett garzonház. A Belváros már zsúfolt, a még meglévő hely kell az intézményeknek, autóparkolóknak. Egy másik: se a Belvárosban, se a sugárutakon ne kerüljön lakás a földszintre. A házak inkább lábakon álljanak, melyeket csak körül kell falazni, ha később üzletre, vagy garázsra van szükség. (Kaposvárott már kimondták ezt az elvet.) Azután: járható lapos tetők épüljenek, megéri, mert nem annyival drágább, mint amelyekre nyereség, hogy közeli pihe-nőhelye van a felnőtteknek és játszóhelye az egészen apró gyerekeknek. (A lapos tetejű házak tetőteraszának kiépítését Olaszországban építési előírás mondja ki.) A program megszabja majd az intézmények helyét, a parkoló, nagy- és kisgarázsok helyét és számát.

A Belváros részletes rendezési tervének nagy és szerteágazó munkáját Takács Máté, a városi tanács főépítész irányítja. A program várhatóan áprilisra készül el, a terv pedig két fázisban, 1970 végére, illetve 1971-ben. Először a rendezési terv 1:2000-es léptékű, azután az 1:500-as léptékű változata. Ez utóbbi, az úgynevezett tömbkataszter szintje nyitott könyv lesz a Belvárosról. Az egyes háztömbök beépítésén dolgozó tervezőktől kezdve a közművek, a posta dolgozóinak, egyezőval minden városfejlesztéssel foglalkozó szakembernek megbízható adatszolgáltatója, segítője lesz. Nem túlzás azt állítani, hogy a Belváros részletes rendezési terve minden eddigi városfejlesztési tervnél többet ígér: a város szerelmesei, Szeged haidani építői-szépítői, már évtizedekkel ezelőtt is erről álmodoztak. Most megvalósul.

A Belváros minden jelentős útvonaláról mérhető, pontos képmás készül, s mellette a várható beépítést is jelzik. Ez a Felső Tisza-part jelenlegi arca. Jól példázza, hogy mennyire rárér a rekonstrukció

tolásra, józan tervezésre intenek. Eredetileg úgy gondolták, hogy először az 1:500-as léptékű tervet dolgozzák ki a Belvárosról. Ezt az elképzelést azonban meg kellett változtatni: a teljes területen elvégzett legkülönbözőbb vizsgálatok után az egyes háztömbökre vonatkozó adatokat most azonnali feldolgozzák, úgy, hogy 1970 végére már kiváltható legyen közülük minden rekonstrukcióra, átépítésre alkalmas tömb. Az alkalmas azt jelenti, hogy az adott háztömbben minél nagyobb legyen az állami tulajdon aránya (állami házak olcsóbb lebontani), az épületek rossz állapotban legyenek (jót kár lebontani, rossz-nál viszont a bontás miatt elmaradó felújítás is megtakarítás); a lehető legkisebb legyen a szanálás; a közművek, utak amúgy is felújításra szoruljanak.

A telektulajdon vizsgálatát már befejezték. (Az állami házak állapotának felmérését az Ingatlankezelő Vállalat végezte el.) Kiderült, hogy a tulajdon kérdése önmagában még nem dönthető el, hol érdemes a háztömböket átépíteni. Ahol például a szanálás olcsó lenne, mert kicsi a laksűrűség, ott a legtöbb a magántulajdonban levő ház. Újszeged északi részén 75 százalék felett, a Belváros Felsőváros felé eső részén 50, Alsóváros felé eső részén 30 százalék körül. Olyan állami házak pedig, melyeket már nem érdemes felújítani, éppen a Felső- és az Alsóváros felőli részeken vannak.

Mivel a közművek, az utak állapotát sem látszik eldönteni a kérdést, újabb vizsgálat vált szükségessé: januárban kezdenek hozzá a ház-, a közmű-, az útkarbantartási költségek elemzéséhez. Megnézik, mi ad ki jobb eredményt: az állami házak egyszerű felújítása és 15 éves karbantartási költsége, vagy a bontás; a magánházak megtartása, vagy szintén a bontás.

Csupán érdekesség, mégis érdemes megemlíteni (nemcsak azért, mert nehezíti a munkát, hanem mert egy ismert, de még nem orvosolt hiányosságra is fényt vet), hogy a telexkönyv nem ad mindig támpontot egy-egy telek tulajdonviszonyára. A Bécsi körúti új lakóházak, az újszegedi Odessa-városrészt, vagy például a hangszergyár, a telexkönyv szerint még magánszemélyek aprócska telkein áll. Sok

folyóméter gázvezetése van (ebből mindössze 17 ezer alkalmas földgáz vezetésére). A víz- és gázvezetékek, a szenny- és csapadékvíz-csatornák átmérőjét már megvizsgálták, elhelyezkedésük mélységét felmérték. Most év elején az elektromos hálózat és a postai kábelhálózat vizsgálata kerül sorra. A közművek állapotát, átépítésüknek szükségességét összefüggésekben tárják fel, az adatokat egybedolgozva választják majd ki, mely utcákat lehet a későbbiekben esetleg megszüntetni, beépíteni, fűvesíteni, parkosítani. A csatorna az út alatt vagy mellett is elfér, tehát azokban a tömbökben, ahol nem lesz szükség rájuk, megszüntetik őket, vagy helyükre teszik a tömbfűtés csatornáját. Az úgynevezett közműsávok természetesen megmaradnak.

Valószínűleg kevés utca akad mégül is, melyet meg lehet szüntetni, hiába volna jó csökkenteni a közlekedési területet nagyságát. Ha valahol mégis ilyen elhatározásra jutnak, a gyalogosok

azdagh
István

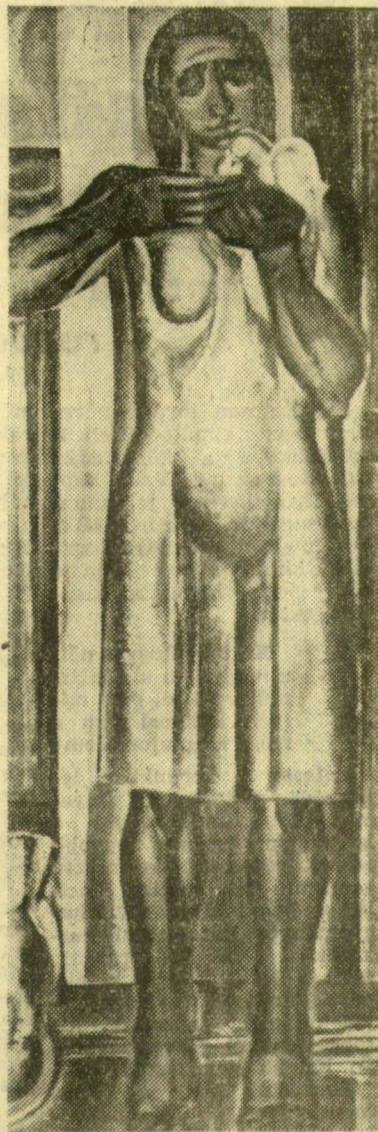
DUETT PRÓZÁBAN

Mielőtt belépett volna a fürdőbe, bajuszáról leseperte a kenderport. Törölközőjét a pad végére tette és a szélső tus alá állt. Csontos testén végig csurgott a víz. Megszappanozta szent-antal frizuráját, behunyta a szemét és prüszkölt. A fürdés egy kissé megnyugtatta, lecsillapította mérgét. „Pedig most beírtam volna a naplóba. Be én, ha megsértődik, akkor is. Persze azt híresztelné, azért teszem, hogy többet kapjak jutalmazás-kor. Erre én azt felelném, hogy nincs pardon, vagy szocialista brigádban vagyunk, vagy ott egye meg a fene az egészet, ahol van.”

Szirovicza Kálmán karbantartó lakatos volt abban a különálló üzembeszben, ahol egy osztórák gyártmányú gépmonstrum uralta a csarnok jobb oldalát. A csarnok bal oldali részén hat feldolgozó gép sorakozott. Az előkészítő nagygép dolgozó egy

brigádba szerveződtek még tíz évvel ezelőtt, amikor az új munkaversenyt szervezték, s a szocialista címért indultak. Az első év után ez a csoport, Jó Miklós művezető csapata, elnyerte a szocialista címet. Mindenki kapott egy oklevelet és három-háromszáz forint jutalmat. A brigád tagjai főlegesen megmólyogták a feldolgozókat, s hangosan tervezték — hogy mindenki tudomást szerezzen róla — szombaton délután bogrács-paprikást főznek a Sárján marhalábszárból. Futja a jutalomból.

A feldolgozó csoport művezetője elhatározta, hogy nem hagyja annyiban Jó Miklósé kiugrását, hanem ők is megalakítják a brigádot és versenyre hívják az előkészítőket. Bejelentették az szb-nek, hogy versenyre kelnek a megtisztelő címért, s legvzókönyvből rögzítették a felajánlásait. A következő esztendőben ők is elnyerték a címet és kap-

Zombori
László REGGEL

V. Bazsonyi
István LÁNY

tak fejenként három-háromszáz forint jutalmat. A Jó-brigád persze négy-négy száz forintot kapott, mivel ők ezúttal már jelvényt szereztek, nem pedig oklevelet.

Csupán két ember maradt kívül a versenő csoportokból. A két karbantartó lakatos, Szirovicza Kálmán és Nagy B. Nándor. Ők ugyanis nem tartoztak egyik művezető felügyelete alá sem, hanem a TMK-ozottai voltak. A TMK-ban is volt már brigád, de a két öreg lakatos ott sem vették számításba, mivel soha nem látták őket, hiszen semmi közük nem volt egymáshoz. Az évenkénti rendszeres jutalmazások viszont annyira felbőszítették Sziroviczát, hogy döntő elhatározásra jutott. Megüzente Nagy B. Nándornak, hogy vasárnap szeretne vele találkozni. Iőzőn le délelőti tíz órára a kishungába. Majd a fehérszantal mellett túrtörtéti magát, egyébként ki nem állhatta Nagyét, annak ellenére, hogy éppen két évtizede dolgoztak együtt, mint váltótársak. Vagy éppen azért nem.

Két krizli sört kért a pincértől és előbb csak tapogatózott, a bajuszát simogatva. „Mi újság?